

PETIT HOMENATGE
DE LA SECCIÓ FILOLÒGICA
DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
AL DOCTOR

ANTONI M. BADIA I MARGARIT

AMB MOTIU
D'HAVER ESTAT GUARDONAT
AMB EL PREMI D'HONOR DE
LES LLETRES CATALANES
EL 28 DE MAIG DE 2003

PETIT HOMENATGE DE LA SECCIÓ FILOLÒGICA DE L'IEC

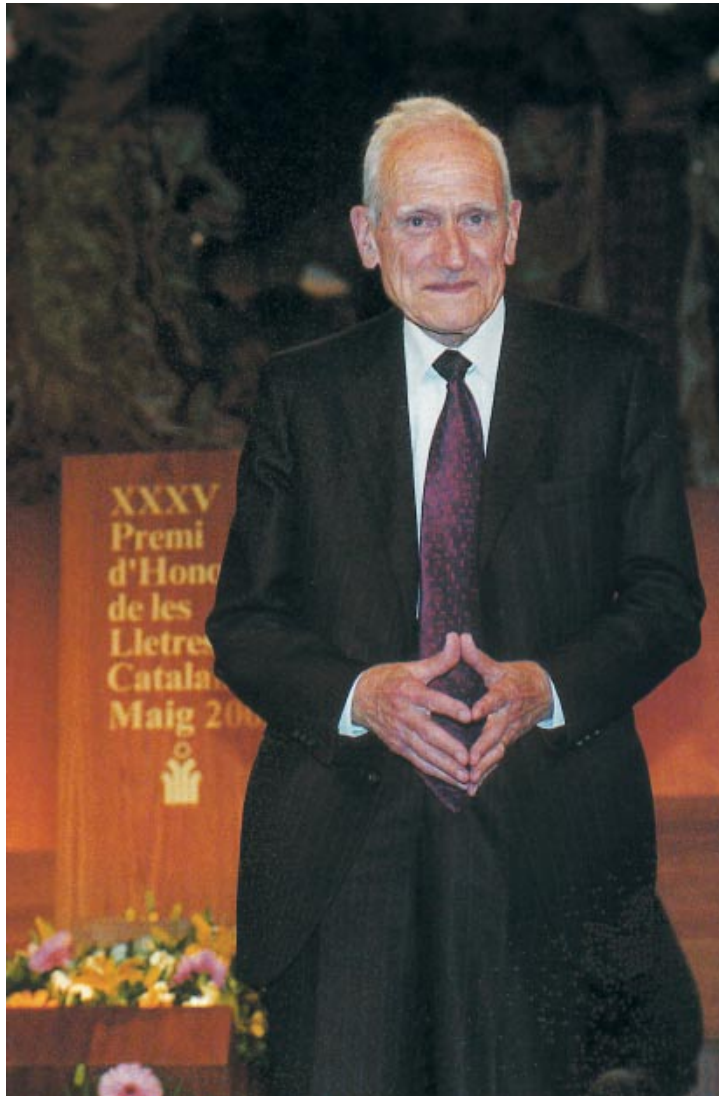
AL DOCTOR

ANTONI M. BADIA I MARGARIT

AMB MOTIU D'HAYER ESTAT GUARDONAT

AMB EL PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES

EL 28 DE MAIG DE 2003

Arxiu Òmnium Cultural

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SECCIÓ FILOLÒGICA

PETIT HOMENATGE DE LA SECCIÓ FILOLÒGICA DE L'IEC

AL DOCTOR

ANTONI M. BADIA I MARGARIT

AMB MOTIU D'HAVER ESTAT GUARDONAT

AMB EL PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES

EL 28 DE MAIG DE 2003

Reunió plenària de la Secció Filològica
del 13 de juny de 2003

Edició a cura de
JOAN MARTÍ I CASTELL

BARCELONA, 2006

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Petit homenatge de la Secció Filològica de l'IEC al doctor Antoni M. Badia i Margarit amb motiu d'haver estat guardonat amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes el 28 de maig de 2003
ISBN 84-7283-836-6
I. Martí i Castell, Joan, ed. II. Badia i Margarit, Antoni M.
III. Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica
1. Badia i Margarit, Antoni M.
929Badia i Margarit, Antoni M.

© dels autors dels textos
© Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: maig de 2006
Tiratge: 450 exemplars

Text revisat lingüísticament per l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics de l'IEC

Disseny gràfic i maquetació: Maria Casassas

Imprès a ALTÉS arts gràfiques, SL
Carrer de Cobalt, 160. 08907 L'Hospitalet de Llobregat

ISBN: 84-7283-836-6
Dipòsit Legal: B. 22462-2006

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

Arxiu Institut d'Estudis Catalans

Fotografia presa al claustre de la Casa de Convalescència amb motiu de la reunió de la Secció Filològica tinguda el dia 17 de març de 2006.

Drets, d'esquerra a dreta: Isidor Mari, M. Teresa Cabré, Josep Moran, Joan Solà, Gemma Rigau, Joan Peytavi, Joan A. Argenter, Jaume Cabré, Brauli Montoya, Josep Martines, Manuel Pérez Saldanya, Bob de Nijs, Joaquim Rafel, Josep Vallverdú, Modest Prats, Carles Miralles, Aina Moll, Josep Pièra, Josep Gifreu, Jaume Pòrtulas, Joan Veny, Antoni Ferrando, Joan Miralles, Albert Jané, Vicent Pitarch i Miquel A. Pradilla.

Asseguts, d'esquerra a dreta: Jordi Sarsanedas, Ramon Sistac, Josep Quer, Jordi J. Costa, Joan Martí i Castell, Antoni M. Badia i Margarit, Francesc Vallverdú, Jordi Carbonell, Germà Colón, Mariàngela Vilallonga, Joaquim Mallafre i Mila Segarra.

PRÒLEG

Sabem que el professor doctor Antoni M. Badia i Margarit no és amic de gaires solemnitats, i n'esdevé fins i tot enemic si són dedicades a la seva persona. Allò que mai no ha estalviat en la feina professional i en el compromís cívic: un lliurament total, sense condicions, sense excloure riscos alts que li han causat violència física i moral de part de l'opressió a les llibertats més elementals i al reconeixement del nostre poble, considera que no mereix cap distinció. El professor Badia té un sentit de responsabilitat modèlic, que l'empeny a actuar amb tanta discreció com decisió en els àmbits en què aporta una insòlita capacitat científica i un capteniment exemplar com a ciutadà gens indiferent als destins de la seva terra, la seva llengua, la seva cultura, sempre des d'una posició oberta a l'univers sense fronteres.

Antoni M. Badia i Margarit és sens dubte un dels estudiosos més destacats del segle xx i començos del segle XXI en l'anàlisi de la història interna i externa de la llengua catalana. Des d'una formació àmplia i sòlida com a romanista, hi ha penetrat a partir dels orígens més remots fins als nostres dies. Els seus treballs constitueixen una base absolutament imprescindible per a qualsevol investigador del nostre idioma, tant se val si és sincronista o diacronista; basta veure les relacions

bibliogràfiques de la major part de resultats de recerca en lingüística i filologia catalanes, per a adonar-se que el seu nom hi apareix com a referent indefectible.

Antoni M. Badia i Margarit, en una trajectòria llarga com a docent i investigador, ha estat un dels poquíssims principals especialistes que ha sabut bastir tesis fonamentals per a la caracterització de la llengua catalana. Altrament, la preocupació per les amenaces a una digna subsistència que pateix des de fa segles ha arribat a obsessionar-lo i és la causa de l'endinsament que fa en l'anàlisi del vessant sociolingüístic, dels conflictes amb el castellà, de la marginació en diversos àmbits del quefer humà, de la degradació per les interferències de la llengua dominant, que escapça la pròpia del territori. I així Badia i Margarit esdevé, podem dir que sense voler-ho, un referent també en l'estudi de la minorització del català; havia d'ésser així, si tenim en compte la militància intel·lectual que mai no ha abandonat en l'exercici de la professió.

El professor Badia i Margarit despunta molt singularment pel rigor científic, el compromís social, la lleialtat infrangible al seu país, el mestratge exemplar, la generositat d'estar permanentment al servei de les causes més urgents i essencials: a primera línia i sempre.

No seria honrat que amagués la sinceritat d'esmentar la sorpresa reiterada durant massa anys entre els qui el coneixem com a deixebles o com a col·legues a no sentir el seu nom en la proclamació del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Era tan obvi que havia d'ésser un dels primers que en fos distingit! S'adequava tant el seu perfil, la seva trajectòria, els seus mèrits, als objectius per què fou instituït, que no podíem explicar-nos raonablement una dilació totalment injustificable. Hom diu que la història acaba situant les persones i els fets al lloc que els correspon; en aquest cas, la sentència s'ha acomplert. S'ha fet esperar, certament; massa. Però la realitat tan ostensible de la persistència del treball del professor Badia i

Margarit, despreocupat del tot del reconeixement en forma de recompenses, aplicat exclusivament a fer prosperar la seva nació mitjançant la investigació i el renovellament del coneixement, ha vençut reticències incomprensibles, que han estat, doncs, abatudes per l'evidència dels fets.

Els companys i les companyes, els col·legues, les amigues i els amics de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans sentim l'orgull i la satisfacció que s'hagi premiat l'obra ingent i valuosíssima del professor Badia i Margarit, i el seu compromís il·limitat amb la societat catalana, amb un dels guardons més emblemàtics i importants: el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Badia i Margarit se l'havia guanyat amb escreix feia anys i anys. Ha arribat tard, molt tard; però ja sabem que sovint costa que es faci justícia en les persones.

La Secció Filològica li vol retre un petit homenatge amb aquesta publicació que li dediquem. Més que petit, minúscul. Tanmateix és ple d'estimació, d'admiració, de respecte i, sobretot, d'agraïment per tant com hem après i aprenem de la seva saviesa i de la seva humanitat.

JOAN MARTÍ I CASTELL
President de la Secció Filològica
de l'Institut d'Estudis Catalans

JOSEP LAPORTE, PRESIDENT DE L'IEC

(El president de l'Institut ha estat convidat per la Secció Filològica a participar en l'homenatge al doctor Antoni M. Badia i Margarit)

Estic molt content de poder participar en aquest homenatge sorpresa. Recordo que vaig conèixer el doctor Badia el 1977, quan acabava de ser elegit rector de la Universitat de Barcelona. Jo, com a rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, vaig anar amb ell a una reunió de rectors en la qual érem tinguts per *rojoseparatistas*. El doctor Badia no va ser ben rebut en aquell entorn, però havia estat elegit democràticament i l'havien d'acceptar. Avui encara treballa per una bona causa, i per molts anys!

M. TERESA CABRÉ

EL MESTRATGE A TRAVÉS D'UNA MANERA DE FER

Em demanen que expliqui una anècdota personal relacionada amb el doctor Badia. No em cal regirar massa la memòria remota perquè se'm presentí una imatge: unes cames llargues, molt llargues, lluitant per embotir-se en el seient del darrere d'un Seat 600 de dues portes.

L'escenari: l'aeroport de Palma de Mallorca.

L'època: el curs 1970-1971.

El motiu: homenatjar Francesc de Borja Moll, que acabava de rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

Ho recordo com si fos avui. Les autoritats de la Facultat de Filosofia i Lletres de la «sucursal» de Palma de Mallorca de la Universitat de Barcelona —no sé si oficialment en deien «sucursal», però aleshores ho era— van fer silenci sobre el premi que havia rebut Moll. Els aires que corrien per aquell edifici del Lul·lià, on es feien aleshores les classes, no era gaire procliu a subratllar els mèrits d'un mestre com Moll. I menys encara a contribuir en la seva projecció científica i cultural més enllà dels

límits d'una illa aleshores molt tancada. La llengua i la cultura catalanes formaven part del pla d'estudis de filosofia i lletres de Palma gairebé per una obligació imposada des de Barcelona. Moll era qui feia els cursos de llengua catalana al Lul·lià.

Van passar setmanes sense cap reacció de les autoritats acadèmiques. El silenci dominava el paisatge i semblava propiciar l'oblit per «falta de resposta administrativa». I la reacció va sorgir dels estudiants i els professors de menys rang (aleshores eren els *penenes*): una conferència d'homenatge a Moll que li transmetés el respecte i l'afecte que inspirava en molts dels qui també compartíem amb ell les aules del Lul·lià. I la proposta de conferenciant va ser unànime: el doctor Badia.

Badia no va dubtar ni un moment de venir a Palma per fer la conferència d'homenatge. No li pagàvem res, no era una invitació oficial, era un acte gairebé improvisat. Ell i la senyora Maria van agafar l'avió i l'endemà arribaven a Son San Joan. Els vam anar a recollir el meu marit i jo amb el cotxe que aleshores teníem: un Seat 600 de dues portes. Era la primera vegada que jo compartia amb el doctor Badia un espai no acadèmic.

El doctor Badia no va piular quan li vaig obrir la porta perquè entrés al cotxe i s'assegués al seient del darrere. No hi cabia, però s'hi va entaforar... Jo, de moment, ni me'n vaig adonar; però camí de Palma vaig veure dos genolls punxeguts que sobresortien del respall del meu seient com els angles d'una esquadra. No sabia què dir ni com excusar-me, però l'aleshores escassa relació que tenia amb el doctor Badia em va impedir de fer cap comentari de la situació.

L'homenatge a Moll no va ser cap èxit de públic (hi vam assistir pràcticament els qui l'havíem organitzat), però sí que ho va ser de calidesa i respecte. Almenys Moll va rebre en la seva casa acadèmica l'afecte i el reconeixement per tota la tasca científica i cultural feta. Va ser el darrer any que Moll va impartir l'assignatura de llengua catalana a la Facultat. L'any següent el va substituir l'Aina.

Heus ací, doncs, que un dels records personals que tinc del doctor Badia són, literalment parlant, les seves cames, les seves llargues cames, plegades com les potes d'un llagost en el seient de darrere d'un 600 de dues portes.

I fins aquí l'anècdota personal.

Però més enllà de l'encàrrec que em féu el president de la Secció Filològica, deixeu-me aprofitar aquest acte d'homenatge a Badia en ocasió d'haver rebut el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes per agrair-li, ara ja des d'una relació personal llarga i inqüestionable, tot el que d'ell he rebut al llarg dels anys: ajuda i mestratge. Ajuda generosa, que he apreciat com a mostra de confiança, i mestratge, que va més enllà dels camps concrets de conreu de la ciència.

Perquè, tot i que ni la gramàtica històrica ni la dialectologia han estat el meu objecte de treball, Badia ha influït molt en la meva tasca científica amb el seu exemple, i més precisament a través de dos ensenyaments que he procurat aplicar.

El primer, que cal estar permanentment alerta de les innovacions que es produeixen arreu, assimilar-les i seleccionar-ne només allò que críticament podem acceptar per fer avançar la recerca pròpia; sense «seguidismes», però també sense prejudicis.

La segona, que cal mostrar sempre a l'exterior allò que es fa, els resultats a què s'arriba, els mètodes que guien l'activitat científica pròpia, a fi que siguin altres mirades les que avaluin de fora estant els treballs dels quals una proximitat massa tancada no permet de copsar-ne ni l'interès ni la globalitat, i contribuir també així a la normalització i a la projecció del país.

Heus ací, doncs, que una manera de fer ha esdevingut mestratge.

JORDI CARBONELL

A ANTONI M. BADIA I MARGARIT,
AMB MOTIU DEL PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES

Recordaré sempre tants moments en què he tractat l'Antoni durant més de seixanta anys. El veig, els primers temps dels Estudis Universitaris Catalans clandestins, caminant de pressa de casa el senyor Aramon a casa del doctor Rubió i Balaguer «sempre hi fèiem tard», ell a primera fila al costat de Miquel Coll i Alentorn fent unes passes molt llargues, l'Hortènsia i jo un xic més endarrere, i, reressagats, Josep Romeu, Maria Buirra i Josep M. Solà i Solé. També el veig entrant a la Universitat vestit de soldat, quan encara era només promès amb Maria Cardús, de tan fina bellesa, tots dos tan piadosos —cosa que a nosaltres, escèptics, ens feia somriure, però que avui estic segur que llur fe els ha ajudat molt en temps difícils. No oblidaré les reunions de la Junta de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, quan l'Antoni era vicesecretari de la Secció de Llengua i Literatura i Carme Boyé n'era la vocal: entre moltes altres, recordo la sessió, clandestina és clar, en què ell ens parlà dels demostratius i els verbs de moviment, un tema d'allò més subversiu el novem-

bre de 1950. Tinc present quan va ser detingut com a president d'una associació montserratina: en saber-ho, vaig córrer a la Universitat per tal de fer gestions per al seu alliberament i hi vaig trobar algú que en veure'm es feia escàpol i només va respondre Martí de Riquer, molt activament, però sense resultats immediats. El recordaré sempre movent-se a Estrasburg, l'abril de 1968, al costat de Georges Straka, en la prehistòria del que havia d'esdevenir l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, una de les seves activitats més fecundes per a la projecció internacional de la llengua catalana. I a les reunions de la Secció Filològica fins avui, i a tantes i tantes activitats en què l'Antoni ha intervingut en defensa de la llengua, la cultura i la nació catalanes, que ara no puc enumerar. Entre tants records, no hi pot mancar el del teu dia de glòria, tardana però tan merescuda, al Palau de la Música Catalana, en el lliurament del Premi d'Honor, somrient a l'escenari, una mica inclinat pel pes de tants anys i de tanta feina feta, però dret en la defensa de la llengua catalana.

Felicitats, amic!

JAUME CABRÉ

En aquesta allau de reconeixements cap a una figura com la del doctor Badia, em trobo més aviat com se sentiria un intrús. Però no vull deixar de participar-hi, tot i que sóc conscient que el meu no és un homenatge de l'estudiós sinó, tan sols, de l'admirador incondicional. El que passa és que a mesura que he anat escoltant els parlaments, m'he anat esperant fins a arribar a sentir-me esgarriat, perquè es veu que, sense tenir una idea del que perpetrava, sempre m'he allerat el privilegi excepcional que Carles Miralles s'ha permès de manera singular en el seu poema: resulta que amb aquella alegria que dóna la inconsciència, habitualment he tractat de tu el doctor Badia.

Sense que serveixi d'excusa, si més no puc presumir d'haver-lo conegut abans que alguns dels que m'han precedit, com fins i tot el mateix doctor Laporte, ja que vaig assistir com a alumne incògnit a les seves classes, quan encara no tenia clar què volia ser quan fos gran i, amb la boca oberta, el vaig poder sentir parlar per primer cop del substrat. Era a l'aula 11, concretament, i jo tenia molts pardals al cap. D'una manera més conscient, segurament amb menys pardals, sí que em puc considerar «alumne-nét» del doctor Badia perquè vaig tenir un altre privilegi: en

diverses assignatures, vaig poder ser alumne de Joan Veny i de Joaquim Rafel, que —ells sí— en foren distingits alumnes. Puc presumir, si m'ho permeteu, de pertànyer a una rànica estirp filològica que culmina amb el nostre admirat doctor Badia.

GERMÀ COLÓN

Estimat mestre i amic: bé saps com m'alegra aquest Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, reconeixement a la teva llarga activitat docent i investigadora. Que sigui per molts anys.

Ara penso amb enyorança en aquell any 1948 quan, gràcies a tu, em vaig decidir pels estudis de filologia romànica. Vaig arribar a la Universitat amb la intenció d'estudiar història o literatura, però el prestigi d'un jove professor, que explicava com canviaven les paraules vingudes del llatí, em va fer canviar a mi d'orientació.

Aquelles classes de «gramàtica històrica de la lengua española» van ser per a molts un enlluernament, sobretot quan deixaves caure, com qui no ho fa, alguna paraula catalana per tal de contrastar-la amb el terme castellà estudiat...

Després, en totes les circumstàncies de la vida, t'he trobat al meu costat, des del dia del meu casament fins al de la jubilació universitària. Gràcies de tot cor.

Una forta abraçada.

ANTONI FERRANDO

Gràcies, mestre!

Vaig rebre amb gran satisfacció la notícia que, per fi, us havien concedit el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Fa un grapat d'anys, ja vaig tenir el privilegi de proposar sistemàticament la vostra candidatura mentre vaig ser membre del jurat. També la del pare Miquel Batllori, tot s'ha de dir. Vaig deixar de ser membre del jurat amb un cert sentiment de frustració perquè això no va ser possible. És clar, no tot depenia de mi. Després, he pogut constatar com ha costat també el reconeixement al pare Batllori. No se'm poden escapar certs paral·lelismes Batllori-Badia... Però no és ara el moment de les especulacions, sinó el d'una gran alegria i, sobretot, l'ocasió ideal per a expressar-vos una profunda gratitud pel vostre mestratge i pel vostre exemple.

Gratitud, perquè, orfe massa aviat del mestratge de Sanchis Guarnier com a historiador de la llengua catalana, vaig trobar en la vostra obra el guiatge científic que necessitava. Si heu constatat discrepàncies en la meua interpretació de tal o tal altra qüestió, podeu estar ben segur que han nascut de l'estudi atent i de l'estima

pregona de la vostra obra, sense els estímuls de la qual no haurien estat possibles els treballs en què he coincidit temàticament i d'altres que heu pogut inspirar.

Gratitud, perquè des dels llocs de responsabilitat que he ocupat sempre he trobat el vostre suport més generós en la defensa de la unitat de la llengua. Fa ben poc he tingut el privilegi de dedicar quasi tota la *laudatio academica*, en ocasió del vostre nomenament com a doctor *honoris causa* per la Universitat de València, a exposar públicament una llarga relació de gestions vostres en defensa d'iniciatives en aqueix sentit, faceta pràcticament desconeguda per la discreció amb què generalment s'han conduït, que seria injust de no tenir en compte i, per tant, de no apreciar. Confiem de veure-la impresa aviat!

Gratitud, perquè sempre he vist en la vostra activitat diària una perfecta simbiosi entre la ciència i el compromís per la nostra llengua, actitud exemplar digna d'imitació i estimul espiritual permanent sense els quals difícilment podem somniar en un país més nostre.

Ara, només us desitge que visqueu molts anys en perfecta salut per poder collir els fruits que heu sembrat i que, n'estic segur, encara sembrareu, i perquè jo i molts altres ens en puguem continuar beneficiant.

ALBERT JANÉ

UN ALUMNE MÉS DEL PROFESSOR BADIA

Jo també em puc gloriejar, modestament, d'haver estat, si no deixeble, alumne del professor Badia i Margarit. I ja que em conviden a dir-ne alguna cosa, ho faig de molt bon grat.

Puc dir que he estat alumne del doctor Badia perquè vaig assistir a les lliçons que va donar en un curset de filologia romànica (em sembla que en deien així) a l'Ateneu Barcelonès, durant el primer trimestre de l'any 1957. No és pas gens probable, naturalment, que ell es recordi que jo vaig assistir a aquelles lliçons, car si bé és normal que els alumnes recordin el mestre, aquest, moltes vegades, no arriba ni a individualitzar els qui escolten les seves explicacions. Jo, aleshores, tenia una certa idea, potser no gaire precisa, de la personalitat del doctor Badia a través dels comentaris que m'havien arribat de la seva gramàtica històrica, que em sembla que encara no havia tingut la idea d'adquirir. Em sembla? Cuito, ara, a cercar el meu exemplar i veig que encara hi ha, adherida, l'etiqueta de la Llibreria Ona, que no va començar a funcionar sinó a la primeria de la dècada dels seixanta (la dècada prodigiosa).

De fet, tinc el record, molt imprecís, d'una vaguetat extrema, d'haver vist aquell famós llibre del doctor Badia a la Llibreria Canet, de Figueres, on jo, l'any 1953, feia de soldat. Però aleshores, tirant llarg, no devia fer sinó fullejar-lo. S'ha de donar temps al temps. I és al cap de quatre anys, que, al capdavant, no són pas tants com això, que tinc l'ocasió d'assistir a les lliçons del doctor Badia al curset de l'Ateneu. Malgrat que ara ja sí que han passat una bona colla d'anys, hi ha encara alguns punts de les lliçons del doctor Badia que recordo molt bé. Per exemple, que ens va parlar d'un lingüista ginebrí, Ferdinand de Saussure, el pare de la lingüística moderna, que distingia entre *la langue* i *la parole*, i que jo no havia sentit anomenar mai. Recordo també una altra explicació que em va deixar meravellat: el fenomen de les assimilacions fonètiques. El doctor Badia ens va explicar que quan diem, per exemple, «gran mèrit» només ens ho sembla, que diem «gran mèrit»: en realitat diem «gram mèrit». Em vaig identificar amb el famós personatge de Molière: vet aquí que m'he passat tota la vida dient «gram mèrit» i no me n'havia adonat mai. I, encara, recordo que el doctor Badia ens va introduir en el món misteriós i fascinant de les combinacions de pronoms febles (aleshores encara no es deien *clítics*): que una construcció com *Donarem els documents a les secretàries* s'hagi reduït a *Els els donarem*, amb aquesta suggestiva combinació *els els*, va ser, certament, i no únicament per a mi, una descoberta joiosa. No em dirà el doctor Badia que no vaig ser capaç de treure cap profit de les seves lliçons!

Després, al llarg dels anys, de prop o de lluny, he anat seguint el doctor Badia i Margarit, però no recordo haver-lo tractat personalment sinó fins al cap de vint anys, quan vaig tenir el goig i l'honor de formar part del jurat del Premi Blanquerna, que ell presidia, instituint per l'Editorial Teide, per iniciativa de Frederic Rahola, jurat en què hi havia també Joan Ruiz Calona i Pilar Benejam. Vam fer les deliberacions a la seva llar del carrer de la Portaferriça, on vam ser amablement aco-

llits per ell i la seva muller, i per on deuen haver passat, en un moment o altre, tots els conreadors de la ciència filològica del nostre país i, segurament (i aquest cop dit amb tota la propietat), part de l'estranger. Quin devia ser? La memòria no m'és prou fidel. Amb una bona dosi d'escepticisme, consulto els meus dietaris, en què les llacunes rivalitzen amb les anotacions, i vet aquí que em surt l'anotació justa i precisa: «Dimecres, 30 de novembre de 1977. Reunió a can Badia i Margarit. Premi Blanquerna». Ja ho deien, els clàssics: ...*scripta manent*.

Però tot el que acabo d'explicar és simplement anecdòtic. Com tants i tants milers d'interessats pel coneixement de la nostra llengua, sóc especialment deutor dels ensenyaments del doctor Badia i Margarit a través dels seus llibres i dels seus textos. No conec pas, ni de bon tros, tot el que ha arribat a publicar, i és més segur que no he tret tot el profit possible del que conec; però si em feien dir de quin treball n'he tret més, de profit, no vacil·laria a parlar de la gramàtica catalana publicada per l'Editorial Gredos. Potser podríem admetre que un mestratge és real en la mesura que l'alumne el reconeix. I jo, des d'un pla molt modest, sóc un més a reconèixer el que, d'una manera o d'una altra, dec al mestratge del doctor Badia i Margarit.

JOAN MARTÍ I CASTELL

EL DOCTOR ANTONI MARIA BADIA I MARGARIT:
MESTRE DE CIÈNCIA I VIDA

Doctor Badia, li he d'agrair que hagi estat i que sigui un dels meus mestres principals. En les nostres ja llargues relacions, ha exercit en mi una influència integral: en la docència, en la recerca i en el compromís com a persona a contribuir en la transformació positiva de la realitat. No se senti disgustat si, reconeixent-ho, sóc encara tan lluny d'on ha arribat en la investigació: d'això l'únic responsable és un servidor.

Vostè no ha abandonat mai els qui ens sentim deixebles seus, sinó que ens ha obert les portes: les del despatx i fins i tot les de casa, sempre, en qualsevol circumstància, per a escoltar-nos, per a animar-nos, per a orientar-nos. I cercava de donar-nos el confort màxim fent també sempre còmplice la seva muller, la Maria, qui ha acabat coneixent-nos tant com vostè mateix, i qui ha esdevingut progressivament igualment mestra, col·lega i amiga nostra.

Fa molts anys, quan ben pocs parlaven de la necessitat de posar la ciència al servei de la societat, vostè ja ho practicava i ens n'ensenyava a nosaltres; ens feia

entendre amb el seu exemple que no es podia servir l'una sense que els beneficis finals fossin per a l'altra, és a dir, procuressin la millora del món en la justícia, en la igualtat, en el respecte, en la solidaritat.

Vostè, sense perdre ni un fil del rigor científic, ens demostrava com l'estudi de la nostra llengua ens duia al coneixement del nostre poble; que l'una i l'altre són una mateixa entitat.

L'estil que l'ha caracteritzat i que el caracteritza ha donat encara més força al seu saber. Recordo que entre els companys i les companyes de curs de la meva promoció universitària hi havia, com és lògic, pensaments i actituds de tota mena; no recordo, en canvi, ningú que no sentís una admiració tant per la seva saviesa com pel seu compromís social, malgrat que no compartissin les seves conviccions; de vegades fins i tot n'estaven als antípodes; però mai no en quedava tocada.

Entre moltíssims altres regals, me n'ha fet dos que han deixat petja profunda en la meua trajectòria professional i humana; dos regals semblants; tots dos, ocasió d'entrar en el coneixement d'homes i dones, de totes les classes socials, d'ideologies diferents, de caràcters contraposats: el primer fou la col·laboració en el treball sobre la llengua dels barcelonins. Mai no havia visitat tantes famílies d'enlloc en tant poc de temps! Que n'és de profitós estudiar la realitat sociolingüística a través del contacte directe amb les persones, tot i la duresa que de vegades això comportava! I el segon, un obsequi que provenia de vostè mateix i del doctor Veny: les enquestes per a l'*Atles*; més de deu estius corrent pels Països Catalans; empaitant pagesos, pescadors, pastors, que —sorpresos, perquè no entenien res de les nostres pretensions— explicaven un bé de Déu de coses que jo ignorava. Mai no he après tant de tot, molt més enllà de la variació diatòpica. Mai no he après tant de la variació temperamental, de pensament polític mig amagat, religiós, moral, etcètera. Gràcies, doctor Badia.

Per a mi, vostè ja fa anys que és Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Però, en saber que la distinció s'ha materialitzat en aquesta darrera edició, he sentit l'emoció i l'orgull del deixeble que es considera encara més privilegiat, perquè ha tingut la sort de poder participar dels mèrits seus; simplement perquè vostè sempre els ha col·lectivitzats generosament.

L'enhorabona, doctor Badia. Gràcies, mestre Badia. Però ara sobretot el reconeixement més sincer per haver-me atorgat el privilegi de la seva amistat: un present que m'ha encoratjat i que ha contribuït a fer-me créixer.

CARLES MIRALLES

PER A ANTONI MARIA BADIA I MARGARIT,
PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES

Volaven, alts, ocells cap a l'anelada
plenitud del migdia. Semblava que un país
net i endreçat i just s'albirava, abans
de la inclement tempesta. Entre els núvols, després,
fendint l'escut de fosca, hi ha un raig que encén,
a la cambra assetjada, l'estudi i l'amor, fúlgid.
L'or encès d'una vida, tot interior,
que il·lumina l'àrdua recerca del rumb perdut
al timó on els ulls, orbats d'estrelles, pesquen
al cel hòrrid i al vent gestos de naufrags, restes
de somnis sotsobrats que han emergit i suren:
paraules, la llum de l'arbre el dolor la justícia
i el bell i el ver i el noble que era obligat transmetre

als joves per als quals llavor de futur sembres
a la tarda encalmada. A la roba del cel
fils de joia i de pena en l'ordit s'entrelliguen
mentre de mica en mica la certesa s'imposa
que han tornat a presó, que no s'han salvat tots
o no han trobat tots feina, els mots alliberats,
en el món global i el rendiment i l'ús.
Passen els dies. Plou a poc a poc i ens cala
l'ànima. La bonança, els fums de la ciutat
la tenen segrestada. I és encara la viva
serenor de la posta, en els teus ulls, que ens guia
cap a la llum tan tènue, en el tancat jardí
elegíac on tot sembla anar com si haguéssim
acceptat amb els nostres mots la presó, també
nosaltres, altre cop, ara sota l'amable
placidesa dels signes del seny i la mesura.
Volem doncs agrair-te la mica de serena
rauxa que en els teus ulls sabem veure, fulgent
i justa com la mà de la brisa als cabells
d'or del blat que han encès amb el teu sol de seny.

AINA MOLL

HOMENATGE DE LA SECCIÓ FILOLÒGICA AL DOCTOR BADIA,
AMB MOTIU DEL PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES

Avui, doctor Badia, és festa per a la «família» de la Secció Filològica, perquè li ha estat atorgat el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, que molts trobàvem a faltar en el seu palmarès (i també en el palmarès del premi mateix —el premi creat durant el franquisme per la societat civil catalana per recompensar personatges que uneixen a l'excel·lència professional l'exemplaritat en la fidelitat a la nostra llengua i cultura tan llargament malmenades, no podia faltar en la llarga llista de reconeixements cívics i acadèmics que tan merescudament ha acumulat—). Fa temps que ho esperàvem, i ens n'hem alegrat molt.

Tal com sol passar en totes les grans festes familiars, aquesta celebració ens porta a tots a recordar fets i circumstàncies de la nostra relació amb vostè i a intentar conjuminar, a partir d'aquests records, l'expressió del nostre afecte i del nostre agraïment. Objectiu que em resulta difícil d'assolir, perquè els records acudeixen en allau, sense ordre ni concert, i no encerto a fer-ne un resum coherent.

Recordo molt bé aquell dia llunyà de finals del curs 1948-1949, en què vaig aterrar per primera vegada a casa seva, acompanyada del meu pare, que em volgué fer conèixer un catedràtic digne d'aquest nom per compensar la decepció d'un primer contacte desafortunat amb la Universitat de Barcelona (havent preparat com a alumna lliure el primer curs de filosofia i lletres, poques setmanes abans dels exàmens finals vam saber que «en Simonet», el bidell-factòtum de l'Institut Ramon Llull de Palma que matriculava tots els alumnes mallorquins, m'havia matriculat per error com a oficial; i el pelegrinatge que vaig haver d'emprendre per aconseguir que els professors de primer de comuns, que feia mesos que m'havien esborrat de les llistes, em deixessin assistir a les classes que quedaven del curs i presentar-me a exàmens, va constituir una dura experiència). Vostè era fora de Barcelona, però la càlida acollida de la seva esposa em va reconciliar immediatament amb la ciutat i amb la seva Universitat: vaig trobar a casa seva un ambient molt semblant al que jo vivia a casa: una llar unida, on regnava l'amor per l'estudi i el foment de la nostra llengua i per la tasca docent, i generosament oberta als alumnes que s'interessaven per aprendre. En vaig sortir convençuda que hi seria sempre ben rebuda, i disposada a emprendre amb coratge la vida universitària. No cal dir que, poc temps després, la coneixença personal confirmaria aquesta primera impressió; però, per a mi, la relació amb el doctor Badia va començar aquell dia, a través de la seva dona.

Abans d'esdevenir-ne deixeble, vaig haver de passar per un segon curs de comuns, en què els disbarats d'un Palomeque posat a explicar literatura universal, les enrabiades d'un Pérez Agudo (rebatejat en *Pérez Obtuso*) cada vegada que un alumne contestava «presente» a l'hora de passar llista, i les rivalitats entre els dos caps —de grec i de llatí— del Seminari de Clàssiques furiosament enfrontats, eren el nostre pa de cada dia. Per això, en el meu capítol d'agraïments per tantes coses que li dec, apareix en primer lloc, en bloc, la sòlida formació que em va donar en

lingüística romànica, i l'exemple de dedicació a la tasca docent que més tard vaig intentar imitar en el meu tracte amb els alumnes. Tots els seus deixebles érem conscients de la seva dedicació, fins al punt que hi havia companys o companyes que, conscients que no havien estudiat prou per superar amb èxit els exàmens, no s'hi presentaven, «per no donar al doctor Badia el disgust d'haver-me de suspendre». I no cal dir que recordarem tota la vida les excursions que organitzava per als estudiants afeccionats a la muntanya —no sols de romàniques, sinó també d'altres especialitats, com els germans Porter i Moix i M. Àngels i Pilar Anglada o Joan Ferran Cabestany.

La seva influència de mestre i amic culminà l'any 1953: primer, en la inoblidable experiència del VII Congrés Internacional de Lingüística Romànica, i després en el nomenament d'ajudant de classes pràctiques que em va oferir. Aquell congrés, amb vostè de secretari del Comitè Organitzador, va ser important per als romanistes —era el primer que la Société de Linguistique Romane celebrava després de la Segona Guerra Mundial— i per als catalans en general —per primera vegada després de la Guerra Civil es va sentir el català dins la Universitat de Barcelona en un esdeveniment acadèmic d'abast internacional—; i ho va ser especialment per als estudiants de romàniques, perquè vostè incorporà a l'organització tots els alumnes que aquell any acabàvem els estudis (una quinzena, entre ells Antoni Comas, Joaquim Molas i jo mateixa) i alguns que els havien acabat l'any anterior —com Germà Colón— o que els acabarien el següent —com Joan Veny. El Congrés ens donà l'oportunitat de conèixer personalment moltes grans figures de la romanística que coneixíem pels nostres estudis i ens va valer una pluja d'ofertes de beques que ens obrien les portes d'universitats estrangeres (vam ser uns quants que en vàrem aprofitar, en un temps en què sortir a ampliar estudis a l'estranger era molt més difícil que avui en dia). Més tard ens trobàrem en diferents congressos

—Florència, Estrasburg, Madrid, Nàpols...—, dels quals tenc magnífics records; i l'any 1980 vaig tenir ocasió —novament «per culpa seva»— de reviure a Palma aquella experiència de 1953, amb el Comitè d'Organització —que vostè va presidir— del XIV Congrés de la Societé.

Un altre bloc de records i de motius d'agraïment em ve dels «Cursos d'estiu de català a Mallorca», que se celebraren una pila d'anys, a partir de 1977, a la Porciúncula (s'Arenal). Els vam promoure Gabriel Oliver i jo com a activitat de la Càtedra Ramon Llull de la Universitat de Barcelona i l'Estudi General Lul·lià, amb la intenció de donar als estudiants de filologia de la Universitat mallorquina —on no hi havia l'especialitat de filologia catalana i es feien pocs cursos sobre català— l'oportunitat de rebre'n classes durant l'estiu, de professors del Principat i del País Valencià i dels seus propis professors Vostè acceptà immediatament de participar-hi, i repetí cada any (més que jo, que a partir de 1981 no hi vaig poder prendre part), i fins i tot n'assumí la direcció; i no cal dir que contribuí en gran manera a la feliç combinació de serietat acadèmica i d'alegre companyonia entre professors i alumnes (entre els quals, per cert, catalans i valencians predominaven sobre els mallorquins) que caracteritzà aquells cursos i els va fer inoblidables per als qui en foren protagonistes.

Fins ara he parlat d'aspectes del seu mestratge dels quals sóc deutora juntament amb molts d'altres. Si havia d'enumerar deutes personals, no acabaria mai: la beca de Zuric del 1956, la generositat amb què acceptà la direcció de la tesi doctoral que jo projectava (i després el meu desistiment, un cop que vaig decidir renunciar a una carrera universitària), el consell en determinats moments en què havia de prendre una decisió difícil; la seva presència encoratjadora en el tribunal d'oposicions (i també preocupant, val a dir-ho: la por de quedar malament davant vostè i el doctor Riquer em va portar a la temptació de retirar-me, abans de començar un

exercici); la comunicació de la proposta de la Filològica d'incorporar-me als seus treballs i l'encoratjament a acceptar-la... I encara hauria de sumar-hi les activitats compartides de defensa i promoció del català; i sobretot el seu suport permanent al Diccionari i a l'obra del meu pare; però això ja ens menaria massa lluny.

He tingut l'honor i la satisfacció de fer patent la meva admiració per la seva obra en dues ocasions solemnes: la *laudatio* justificativa del seu Premi d'Honor Jaume I i la presentació de la seva *Gramàtica catalana* en el marc del Palau de la Generalitat. M'alegro de poder expressar ara el meu agraïment en el marc familiar d'aquesta Secció Filològica que tots els presents estimem tant. Gràcies!

BRAULI MONTOYA

FASES D'UNA CONEIXENÇA

Vaig conèixer el professor Antoni Maria Badia i Margarit quan vaig arribar a la Universitat de Barcelona a cursar l'especialitat de filologia catalana, que encara no existia al Centre d'Estudis Universitaris d'Alacant d'on jo procedia. Era el curs 1978-1979 i ell explicava una assignatura que es deia «Orígens del català». Alhora, Badia exercia ja el càrrec de rector, motiu pel qual, segurament, vaig tenir poc contacte amb ell.

Uns anys més tard (1985), i des de la nova Universitat d'Alacant, el meu director de tesi, Francesc Gimeno, el reclamava per a presidir el tribunal que, si tot anava bé, havia d'atorgar-me el títol de doctor. Aleshores ja vaig poder iniciar una relació amb «el mestre». En el transcurs de l'acte acadèmic, alguns dels altres membres del tribunal, que precediren Badia en l'ús de la paraula, em van considerar «agosarat» a causa d'una hipòtesi que jo plantejava al treball. Quan va arribar el moment de la intervenció del president —sempre recordaré aquesta sensació d'alleujament—, ell, que parlava des de la seua major edat, experiència i autoritat, va dir que tothom és

agosarat de jove, que ell mateix ho havia estat i que així és com avança la ciència. Cal tenir en compte que aquella defensa del jove doctorand era més valuosa pel fet que la hipòtesi en qüestió entrava en contradicció amb alguns dels postulats defensats pel mateix Badia als seus treballs. Val a dir que aquesta actitud científicament oberta és la que ha caracteritzat el mestre de la filologia catalana en totes les polèmiques que ha sostingut amb altres col·legues. No em sorprèn ara, vista des dels anys de reflexió, però això no m'impedeix de continuar manifestant el més pregon reconeixement en qui va dipositar la seua confiança en el treball d'un jovençà agosarat. Aquella jornada acadèmica va acabar bé per a qui açò escriu i es va veure coronada, com és de «compliment obligat», amb un arròs a banda, al qual Badia va fer els honors corresponents.

Després d'aquell episodi, totes les trobades amb el professor Badia han romàs enregistrades en la meua memòria: la tesi d'Àngels Massip a la Universitat de Barcelona (i el dinar posterior a ca la Maria: 1991), els col·loquis de l'AILLC a Palma (amb la seua estimada Maria, encara lúcida: 1997) i a París (2000), i els doctorats *honoris causa* a les universitats d'Alacant (2002) i València (2003). En totes aquestes ocasions he pogut constatar sempre un científic inquiet i incansable i una persona de tracte correcte i agradable. Des de fa poc més d'un any (juny de 2002), els contactes han començat a sovintejar i s'han «institucionalitzat» a la Secció Filològica, on no deixa de sorprendre'm cada mes un Badia enormement participatiu i feiner, amb una energia fora mida que ens fa tirar avant a tots els altres i que, a mi en particular, em fa dir des del meu interior «en ser gran, vull ser com ell». Gràcies per tot això, doctor Badia.

JOSEP MORAN

HOMENATGE AL DOCTOR BADIA

En aquesta ocasió d'homenatjar el doctor Badia evocant algun fet que sigui significatiu de la nostra relació amb ell, m'he recordat de molts actes, com per exemple de les reunions que fèiem al Miracle, on residia llavors Jordi Bruguera, preparant el Cinquè Col·loqui de l'Associació de Llengua i Literatura Catalanes que tingué lloc a Andorra el 1979. Hi fèiem vida familiar: recordo que hi anàvem amb els cònjuges i també, tant Joaquim Rafel i Lúdia Pons com nosaltres, amb els nostres fills, que llavors eren ben petits, infants, i que jugaven acompanyats de llurs mares sense risc en aquell lloc mentre nosaltres fèiem les reunions. Això devia ser probablement l'any 1978, o el 1977; potser ells se'n recorden més bé.

Però sobretot em vull referir al fet que el doctor Badia, essent llavors rector de la Universitat de Barcelona, va promoure l'edició de la meva tesina de llicenciatura *El capbreu de Castellbisbal*, i que el pròleg que hi va fer acaba amb aquest record de la seva infantesa, que ara em plau reportar i amb el qual acabo les meves paraules d'ara:

Desitjaria d'afegir una darrera nota, ara de caire personal. El capbreu ací editat es refereix a Castellbisbal, població en la qual jo tinc velles arrels familiars. Reconec que em commogué de veure estampat al llibre, tot just havent-ne començat la lectura, el nom de Canyadell, que a mi m'era ben conegut. En efecte, la masia de Can Canyadell es trobava dins la zona que recorriem, de petits, en les nostres passejades i excursions. Que el lector vulgui excusar-me per aquesta evocació.

VICENT PITARCH

UNES VIVÈNCIES INDELEBLES

Un dels records més vius, i entranyables, que conserve de la meua estada a Barcelona, a l'època d'estudiant (gloriosos anys 1965-1968), em situa exactament al bell mig d'un capvespre, integrant un grup de mitja dotzena de companys i companyes de classe (potser hi era Carles Jordi Guardiola; segurament Montserrat Roig; no recorde exactament si també Joan Miralles...), al voltant de l'admirable Maria Cardús, i, clar, al número 8, 2n, 1a, de la Portaferrissa. La reunió s'hi escolava en un clima d'emoció intensa, de solidaritat sincera, d'angoixa difícil de dissimular; i la raó que ens hi havia congregat no era una altra sinó que el règim acabava d'engarjolar el doctor Badia. Vivíem jornades d'agitació intensa a la ciutat, de rebel·lió oberta dels sectors més generosos de les trinxeres civils contra el franquisme. I fou en aquell clima que dels Casals de la Mare de Déu de Montserrat havia sorgit un manifest clandestí contra l'aparell de la dictadura, tot denunciant la repressió que patí la manifestació de clergues a la Laietana. El doctor Badia, en qualitat de president dels casals montserratins, assumí amb lleialtat plena qualsevol mena de res-

ponsabilitat que la policia volgués fer derivar de la difusió d'aquell pamflet, en el qual no havia tingut cap participació.

Ara reconec —i no és pas la primera vegada que ho faig— que l'episodi, en tots els seus detalls, va colpir-me. Hi havia, per començar, la injustícia que representava que un patriota de conducta irreprotxable esdevingués carn de presó; d'altra banda, hi vaig aprendre la lliçó de la coherència moral d'un ciutadà que es mostrava absolutament solidari amb les decisions de l'entitat que presidia, l'actuació de la qual ell no sols assumia sinó que se'n responsabilitzava, àdhuc a costa de perdre la llibertat personal; finalment, o potser en primer lloc, va admirar-me el tarannà del professor que considerava com un tot complementari i inseparable en la seua vida habitual l'exigència del rigor professional i el compromís civil sense reserves. Això és, competència professional en harmonia amb la militància cívica i política, la consigna que el doctor Badia acabaria expressant amb la fórmula *ciència i passió*, un proposta per cert encisadora, si més no per als qui ens considerem integrants de la generació del 68.

Ara, des de la distància d'una trentena llarga d'anys, m'és grat de recordar uns tals episodis, que no sols romanen com a records entranyables sinó com a fars que ens guien, a molts deixebles del mestre estimat. Per molts anys, doctor Badia!

JOAQUIM RAFEL

En el moment d'improvisar uns mots sobre el doctor Badia amb motiu d'haver-li estat atorgat enguany el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, el primer que em ve a la ment és el llarg temps que fa que ens coneixem. Fa al voltant de quaranta anys que jo el conec a ell, des de la primera classe que em va fer; en deu fer algun menys que ell em coneix a mi, que al principi era un alumne anònim entre tants. Al llarg d'aquests anys hem tingut ocasió de molts contactes, a la Universitat primer, més tard a l'Institut, en empreses com l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, etcètera. Amb la tesi de llicenciatura, el doctor Badia em donà la primera empenta en el camí de la recerca, amb la meua modesta participació en les enquestes per al seu llibre sobre la llengua dels barcelonins em vaig iniciar en el treball de camp i també en un millor coneixement de la societat barcelonina; després vingué la col·laboració en l'*Atles lingüístic del domini català*, la realització de la tesi doctoral sota la seva direcció, l'entrada primer com a col·laborador i després com a professor en el seu departament universitari... Totes aquestes circumstàncies i moltes altres fan que en parlar del doctor Badia se'm facin inevitablement presents una sèrie inacabable de records, de fets, de circumstàncies que s'han esdevingut al

llarg d'aquests quaranta anys mal comptats en els quals el doctor Badia ha estat el motor de grans empreses científiques i intel·lectuals del país, que són presents en la memòria de tots nosaltres. Un dels records més impressionants, però, és de quan el vaig veure sortir del Palau de Justícia emmanillat amb una corrua de presumptes delinqüents per a ser conduït a la presó amb motiu dels fets del Casal de Montserrat. Per tot això el doctor Badia es convertí per a molts en un referent no solament intel·lectual, sinó també cívic. Hom ha trigat massa temps a atorgar-li el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes; se l'havia merescut molt abans, però finalment aquesta concessió s'ha materialitzat. Moltes felicitats de tot cor!

JORDI SARSANEDAS

Quan tot plegat començava, quan començava per a mi la vida d'adult, «Badia» i «Margarit» eren els cognoms d'algú que, en aquell indret que jo coneixia però no freqüentava, la Universitat de Barcelona, afirmava la història de la nostra llengua i en feia ensenyament. Per aquesta raó i per molt desconegut que el tingués, era doncs, si jo m'hagués permès de posar-ho així, algú d'aquells que ben de grat hauria anomenat, per desig, per ambició, els meus.

Crec que després, algun dia, a l'Institut Francès, i crec que ja s'entén que parlo del local de l'*avenida de José Antonio Primo de Rivera*, pels passadissos d'algun acte del Congrés de Filologia, potser el vaig veure, potser el vaig saludar.

Després me'l vaig trobar invisible o quasi, però proper, com a pare d'alumne. Diria que també m'hi va acostar el fet que jo treballés a *Serra d'Or* o sigui en una àrea, la de Montserrat, en la qual ell no era gens estranger. Tan natural el veia, en aquells aires, que ara no em puc estat d'adonar-me que, en un escrit que ja va fent el seu camí, el seu nom se'm va escapar entre els dels membres del consell de redacció de *Serra d'Or*. Que em perdoni ell, i tothom que m'hagi de perdonar.

Més endavant hi ha hagut la Filològica, i ell entre els qui m'hi van admetre i m'hi van rebre, amb els quals he pogut manifestar-me d'acord o bé discrepar enraonadament.

Quan li va ser atorgat el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, el vaig aplaudir; jo, entre els arrengrerats al fons de l'escenari. El vaig aplaudir amb convenciment i ho continuo fent.

Aquell vespre, Vinyet Panyella, en el seu parlament, va parlar de les gambades del doctor Badia, carrer del Carme enllà. Aquí mateix, Maria Teresa Cabré també ha evocat aquesta nota de la seva figura: les cames llargues. Gosaria, amb el permís dels assistents, inclòs el del nostre homenatjat, és clar, afegir-hi, per referència, si no us ha de sorprendre massa, una de les icones màximes de l'art del segle xx, l'estàtua de Giacometti *L'home que camina*; signe, vull creure, del nostre més alt deure i de la nostra més alta aventura.

Ara jo aportaria, del doctor Badia, per un caprici de la meva memòria, una imatge de placidesa. A Rennes, en aquells dies, predicàvem la nostra existència i la nostra cultura; ell, és clar, amb eficàcia, magistralment. Aquella tarda, en uns moments de lleure, havíem pujat al Mont Tabor, que així es diu, si no m'erro, un jardí de la ciutat. El veig a ell, o me l'afiguro, caminant amb passa tranquil·la entre els parterres del roserar, al costat de la seva muller, i aturant-se un moment per llegir en una etiqueta que —més o menys responsabilitat d'en Dot de Sant Feliu— aquella flor es deia *President Macià*. En tot cas, ara em fa gràcia d'oferir-li el record de la rosa. Que accepti, li ho demano, la salutació d'homenatge d'aquest lleu fantasma somrient.

FRANCESC VALLVERDÚ

A ANTONI M. BADIA I MARGARIT, EN RECONEIXENÇA

Celebro en gran manera l'oportunitat de poder pronunciar aquestes paraules, no sols perquè són destinades a un dels intel·lectuals catalans que més estimo i admiro, sinó també perquè això em permet d'expressar la meva reconeixença a la personalitat de qui la sociolingüística catalana està més en deute.

És sabut que Badia i Margarit ha contribuït al desplegament i a la consolidació de la sociolingüística al nostre país amb aportacions teòriques sobre el bilingüisme, la diglòssia, la normalització lingüística, l'estandardització i altres camps. L'obra realitzada és prou extensa i important, perquè el doctor Badia figuri sense discussió entre els capdavanters dels estudis sociolingüístics als Països Catalans.

Però els sociolingüistes també estem agraïts al doctor Badia pel seu sacrifici i pel seu esforç, en uns moments en què encapçalar el moviment científic i ciutadà d'uns quants joves abrandats li podia comportar més inconvenients que avantatges. Tots els qui vam tenir la sort de compartir amb ell la prehistòria del Grup Català de Sociolingüística —primer a la Universitat Catalana d'Estiu (1973) i després a

Toronto, en el VIII Congrés Mundial de Sociologia (1974)— podem donar testimoni de la seva activitat perseverant i compromesa, entre la ciència i la passió, paraules seves ben notòries.

El Grup Català de Sociolingüística es va articular —sempre sota el guiatge de Badia i Margarit— al llarg dels anys setanta i vuitanta: cal recordar que el nostre anuari va iniciar-se l'any 1977. I quan el Grup Català de Sociolingüística es va constituir en associació, el doctor Badia en fou el primer president (1981-1990). Badia i Margarit, amb la seva bonhomia i elegància connaturals va saber resoldre eficaçment els nombrosos problemes, incloent-hi els d'infraestructura, amb què vam anar topant, sovint per raó de la nostra inexperiència. No és gens exagerat de dir, doncs, que si el Grup Català de Sociolingüística, malgrat la seva modèstia societària, s'ha vertebrat i configurat com una associació científica activa, ha estat degut en una part fonamental a la tenacitat i al compromís del doctor Badia.

S'entén, doncs, que dins l'enorme goig que a tots ens ha produït l'atorgament del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes al nostre col·lega, els sociolingüistes catalans proclamem la nostra congratulació a qui ens ha honorat amb la seva generosa amistat i el seu esplèndid mestratge des de fa més de tres dècades. En nom dels fundadors del Grup Català de Sociolingüística, moltíssimes gràcies i per molts anys!

JOSEP VALLVERDÚ

EL MAL SUBJECTE

A principis de la dècada dels seixanta, el doctor Badia es va presentar a Lleida, on jo residia, i va trucar a la porta del meu pis, acompanyat de tres elements: un noi, una noia i un voluminós magnetòfon de cinta.

Venia per feina, no pas per cap frivolitat, perquè ja sabem com les gasta a l'hora de treballar. Va exposar que cercava col·laboracions per a una replega d'exemples de parla viva destinats a un treball que estava fent. Jo, ben content de poder ajudar, em vaig posar enterament a la seva disposició.

—Mira —em va explicar—: estem recollint maneres de pronunciar, entonacions i aspectes fonètics de la parla segons les regions. I ara toca escoltar la gent del Segrià. Els proposem que diguin unes frases i les enregistrem. Si tu coneixes persones corrents, del comerç, de la pagesia, etc., ens dónes els noms i els visitarem.

Jo vaig moure la testa amb aire commiseratiu.

—No cal que busqueu per aquests móns de Déu «vaig declarar, saberut i fatxenda». Jo mateix... —vaig fer, assenyalant-me els pectorals.

Badia, que sempre té «païra de noure», no sabia com dir el que no podia evitar dir-me. Finalment, amb un somriure tot espiritual, deixà anar:

—És que, veuràs..., *tu* — i perdona, eh?—, tu ets un mal subjecte lingüístic.

A continuació, envermellint ell, em va fer adonar que jo havia nascut a Lleida, viscut nou anys a Barcelona, intermitentment a la frontera del xipella, set anys més a l'Empordà Petit, i que, a més a més de no haver recuperat del tot l'elocució lleidatana, estava contaminat d'estructures fabrianes. No era bon subjecte, jo.

Li vaig donar la raó. Encara la hi dono, en això i en moltes, moltes coses!

JOAN VENY

PER A ANTONI M. BADIA MARGARIT

He parlat en diverses ocasions d'Antoni M. Badia Margarit, el meu mestre, el meu amic. Sempre ho faig amb particular fruïció. L'admiració per la persona i l'obra es fon amb el sentiment d'una estima sincera que va més enllà d'una relació entre col·legues. Avui, cercant nous enfocaments, partiré de l'etimologia antroponímica basada en els noms de fonts i cognoms del nostre flamant Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, concessió que fa pensar que la justícia s'imposa, encara que sigui amb notable retard.

Començaré pels prenom. *Antoni* procedeix del llatí ANTONIUS. El nom del sant, tot i ser llatí, segons els entesos prové del substrat etrusc: és com una premonició d'un dels nombrosos temes, el del substrat, que atraurien la seva dèria investigadora, base d'una teoria brillant sobre la formació de la llengua catalana, una obra que va aixecar polèmica, que és una manera de fer entrar nova llum en el camí sovint penombrós de la recerca històrica. Alguns veuen relació del nom llatí del sant amb el mot grec *anthos* 'flor': el nostre Antoni, efectivament, representa amb la seva

obra la flor de la filologia, seduït pel color dels dialectes i l'aroma embriagant de les paraules i dels noms de lloc per a destil·lar finalment la mel del treball ben fet.

El segon prenom, *Maria*, a part de posar-lo sota la protecció de la Mare de Déu, era com un pol d'atracció d'una Maria delicada i intel·ligent, l'esposa amorosa i sacrificada, que d'estrella del mar esdevindria l'estrella de la seva vida.

I, passant als patrònims, *Badia* podria relacionar-se amb *badia* 'entrada del mar a la costa': les seves aigües reposades, clares simbolitzarien la diafanitat expositiva, la claredat del seu discurs i també el refugi acollidor dels sofrents (no puc oblidar com, arran d'una malaltia familiar, els Badia van agombolar un fill meu, de mesos, a casa seva com un més de la família i com jo mateix, colpit per una afecció hepàtica, vaig ser acollit llargament i magnànima a la seva taula); tanmateix, la documentació tardana del mot i la procedència del francès antic *baïe*, creuat amb *badar*, desaconsellen aquest ètim, car a Badia no se'l pot acusar d'haver badat, i fan pensar més tost en *abadia*, amb afèresi vocàlica, que enllaça el nostre filòleg amb una profunda religiositat, vertebrada en un cristianisme autèntic de justícia social i de vocació catalana. Encara, deixant volar la fantasia, com han fet tants de lingüistes, podríem pensar en un origen basc, compost de *bat* 'un', és a dir, la defensa de la unitat de la llengua, i *ia* 'colpejar', que podria interpretar-se com donar calça d'arena, etzibar ventim, mormes, cebaiols, closcades, etc., que diria Alcover, als enemics de la nostra llengua, però que en el cas de Badia, home de civilització, netament democràtic, significa lluitar amb la força de la raó, de la ciència i de la història contra el cesarisme, la incomprensió, la malvolença, l'animositat dels qui no ens deixen viure en llibertat i ser amos del nostre destí.

Finalment, *Margarit*, masculinització de *margarita* 'perla', es refereix sens dubte a les perles dels seus valuosos llibres i articles de recerca que descriuen

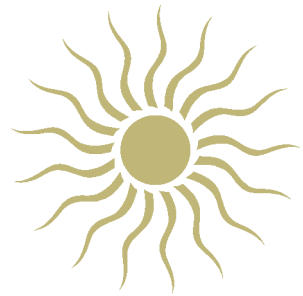
magistralment els mecanismes de la llengua, analitzen la seva situació social i aprofundeixen en la seva història.

A més, podríem aplicar-li sobrenoms, com el *Filòleg compromès*, pel seu engatjament amb el poble, o, simplement, *l'HOME*, en majúscules, perquè no és freqüent que un catedràtic s'allunyi de la petulància i mostri amb senzillesa els caires més bells de la condició humana: generositat, modèstia, comprensió, bondat, amicícia, voluntat conciliadora i un llarg etcètera.

Per molts anys, Antoni!

ÍNDEX

Pròleg	7
JOSEP LAPORTE, president de l'IEC	11
M. TERESA CABRÉ - El mestratge a través d'una manera de fer	13
JORDI CARBONELL - A Antoni M. Badia i Margarit, amb motiu del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes	17
Paraules de JAUME CABRÉ	19
Paraules de GERMÀ COLÓN	21
Paraules d'ANTONI FERRANDO	23
ALBERT JANÉ - Un alumne més del professor Badia	25
JOAN MARTÍ I CASTELL - El doctor Antoni Maria Badia i Margarit: mestre de ciència i vida	29
CARLES MIRALLES - Per a Antoni Maria Badia i Margarit, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes	33
AINA MOLL - Homenatge de la Secció Filològica al doctor Badia, amb motiu del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes	35
BRAULI MONTOYA - Fases d'una coneixença	41
JOSEP MORAN - Homenatge al doctor Badia	43
VICENT PITARCH - Unes vivències indelebles	45
Paraules de JOAQUIM RAFEL	47
Paraules de JORDI SANSANEDAS	49
FRANCESC VALLVERDÚ - A Antoni M. Badia i Margarit, en reconeixença	51
JOSEP VALLVERDÚ - El mal subjecte	53
JOAN VENY - Per a Antoni M. Badia Margarit	55

IECentanys19072007

ISBN 84-7283-836-6

9 788472 838369